

Promemoria

Miljödepartementet

Paus av omprövning för moderna miljövillkor

M2022/02251

December 2022

Promemorians huvudsakliga innehåll

I promemorian lämnas förslag till en ändring i bilagan till förordningen (1998:1388) om vattenverksamheter som innebär att den tid då en ansökan om prövning för moderna miljövillkor senast ska ha getts in senareläggs med ett år för samtliga prövningsgrupper där tiden för att ge in en ansökan ännu inte har passerats.

Förordningsändringen föreslås träda i kraft den 30 januari 2023.

Innehållsförteckning

2	Förslag till förordning om ändring i förordningen (1998:1388) om vattenverksamheter	4
3	Utgångspunkter för ärendet.....	16
3.1	Vattenkraftens roll i elsystemet	16
3.2	Vattenkraften och vattenmiljön	16
3.3	Omprövning för moderna miljövillkor	17
4	Sista dag för ansökan om omprövning senareläggs med ett år.....	18
5	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser.....	19
6	Konsekvenser	19
6.1	Konsekvenser för staten	19
6.2	Konsekvenser för kommuner och regioner.....	20
6.3	Konsekvenser för enskilda och företag	20
6.4	Konsekvenser för miljön	21
6.5	EU-rättsliga konsekvenser.....	21
6.6	Konsekvenser av att inga ändringar görs.....	22

2 Förslag till förordning om ändring i förordningen (1998:1388) om vattenverksamheter

Härigenom föreskrivs att bilagan till förordningen (1998:1388) om vattenverksamheter¹ ska ha följande lydelse.

Denna förordning träder i kraft den 30 januari 2023.

Tid för ansökan om prövning för moderna miljövillkor

Huvudavrinningsområde, (nuvarande och föreslagen lydelse)	Prövningsgrupp, (nuvarande och föreslagen lydelse)	Tidpunkt för ansökan, nuvarande lydelse	Tidpunkt för ansökan, föreslagen lydelse
Torneälven	Torneälven	1 september 2022	1 september 2022
Sangisälven	Sangisälven	1 februari 2023	1 februari 2024
Luleälven	Bodån	1 februari 2025	1 februari 2026
Luleälven	Bodträskån	1 februari 2025	1 februari 2026
Luleälven	Luleälven	1 september 2031	1 september 2032
Alterälven	Alterälven	1 februari 2024	1 februari 2025
Piteälven	Piteälven	1 september 2023	1 september 2024
Åbyälven	Åbyälven	1 februari 2023	1 februari 2024
Kågeälven	Kågeälven	1 september 2022	1 september 2022
Skellefteälven	Skellefteälven	1 februari 2028	1 februari 2029
Bureälven	Bureälven	1 februari 2030	1 februari 2031
Rickleån	Rickleån	1 februari 2022	1 februari 2022
Sävarån	Sävarån	1 februari 2024	1 februari 2025
Tavelån	Tavelån	1 februari 2023	1 februari 2024
Umeälven	Vindelälven	1 februari 2026	1 februari 2027
Umeälven	Stornorrfors	1 februari 2026	1 februari 2027
Umeälven	Umeälven	1 februari 2027	1 februari 2028
Öreälven	Öreälven	1 september 2024	1 september 2025
Husån	Husån	1 september 2024	1 september 2025
Gideälven	Gideälven	1 september 2025	1 september 2026
Kustavrinningsområde 20	Idbyån	1 februari 2023	1 februari 2024
Moälven	Moälven	1 september 2024	1 september 2025
Nätraån	Nätraån	1 februari 2030	1 februari 2031
Kustavrinningsområde 10	Mellan Nätraån och	1 februari 2022	1 februari 2022

² Senaste lydelse 2020:664.

	Ångerman- älven		
Ångermanälven	Vojmån	1 september 2027	1 september 2028
Ångermanälven	Ångerman- älven	1 februari 2026	1 februari 2027
Ångermanälven	Faxälven	1 februari 2027	1 februari 2028
Ångermanälven	Fjällsjöälven	1 februari 2028	1 februari 2029
Kustavrinnings- område 1	Mellan Ångerman- älven och Gådeån	1 februari 2022	1 februari 2022
Indalsälven	Storbod- strömmen	1 september 2033	1 september 2034
Indalsälven	Dammån	1 september 2033	1 september 2034
Indalsälven	Ytterån uppströms Storsjön	1 februari 2033	1 februari 2034
Indalsälven	Långan	1 februari 2033	1 februari 2034
Indalsälven	Indalsälven uppströms Ocke- strömmen	1 februari 2034	1 februari 2035
Indalsälven	Hårkan	1 september 2032	1 september 2033
Indalsälven	Indalsälven	1 februari 2032	1 februari 2033
Indalsälven	Åreälven	1 september 2034	1 september 2035
Indalsälven	Storsjön	1 september 2033	1 september 2034
Ljungan	Gimån	1 februari 2024	1 februari 2025
Ljungan	Ljungan	1 februari 2023	1 februari 2024
Gnarpsån	Gnarpsån	1 september 2031	1 september 2032
Harmångersån	Harm- ångersån	1 september 2024	1 september 2025
Delångersån	Delångersån	1 februari 2025	1 februari 2026
Ljusnan	Ljusnan nedströms Orsjön	1 september 2028	1 september 2029
Ljusnan	Ljusnan uppströms Laforsen	1 september 2030	1 september 2031

Ljusnan	Ljusnan uppströms Orsjön	1 februari 2030	1 februari 2031
Ljusnan	Voxnan	1 februari 2029	1 februari 2030
Hamrådeån	Hamrådeån	1 februari 2022	1 februari 2022
Testeboån	Testeboån	1 september 2022	1 september 2022
Gavleån	Gavleån	1 februari 2036	1 februari 2037
Gavleån	Gavleån nedströms Storsjön	1 februari 2035	1 februari 2036
Dalälven	Dalälven mellan	1 februari 2033	1 februari 2034
Dalälven	Dalälven nedre	1 februari 2024	1 februari 2025
Dalälven	Lillälven uppströms Dalälven	1 februari 2036	1 februari 2037
Dalälven	Västerdal- älven	1 september 2028	1 september 2029
Dalälven	Oreälven	1 september 2025	1 september 2026
Dalälven	Siljan mindre biflöden	1 februari 2025	1 februari 2026
Dalälven	Österdal- älven	1 februari 2031	1 februari 2032
Tämnrån	Tämnrån	1 februari 2022	1 februari 2022
Norrström	Sverkestaån	1 september 2034	1 september 2035
Norrström	Hedström- men	1 september 2024	1 september 2025
Norrström	Teen uppströms	1 februari 2037	1 februari 2038
Norrström	Dyltaån	1 februari 2030	1 februari 2031
Norrström	Borsån	1 februari 2032	1 februari 2033
Norrström	Svartån till Hjälmarens	1 februari 2035	1 februari 2036
Norrström	Hjälmarens	1 september 2035	1 september 2036
Norrström	Eksågsån	1 september 2036	1 september 2037
Norrström	Fyrisån	1 september 2023	1 september 2024

Norrström	Kolbäcksån nedre	1 september 2026	1 september 2027
Norrström	Kolbäcksån övre	1 september 2027	1 september 2028
Norrström	Örsundaån	1 september 2023	1 september 2024
Norrström	Svartån till Mälaren	1 september 2023	1 september 2024
Norrström	Sagån	1 september 2023	1 september 2024
Norrström	Nedre Arbogaån	1 februari 2034	1 februari 2035
Tyrisöån	Tyrisöån	1 februari 2022	1 februari 2022
Trosaån	Trosaån	1 februari 2022	1 februari 2022
Nyköpingsån	Nyköp- ingsån	1 februari 2023	1 februari 2024
Kilaån	Kilaån	1 februari 2022	1 februari 2022
Kustavrinnings- område 16	Norr Bråviken	1 februari 2023	1 februari 2024
Motalaström	Stångån	1 september 2029	1 september 2030
Motalaström	Huskvarnaån	1 februari 2031	1 februari 2032
Motalaström	Motala- ströms huvudfåra	1 februari 2029	1 februari 2030
Motalaström	Svartån uppströms Roxen	1 februari 2030	1 februari 2031
Motalaström	Hällestadsån uppströms Glan	1 september 2030	1 september 2031
Motalaström	Vättern norra	1 februari 2025	1 februari 2026
Motala ström	Vättern södra	1 februari 2025	1 februari 2026
Söderköpingsån	Söder- köpingsån	1 februari 2023	1 februari 2024
Kustavrinnings- område 14	Mellan Söderkö- pingsån och Vindån	1 februari 2023	1 februari 2024
Vindån	Vindån	1 februari 2023	1 februari 2024
Storån	Storån	1 februari 2034	1 februari 2035

Kustavrinnings- område 18	Mellan Storån och Botorps- strömmen	1 februari 2034	1 februari 2035
Botorpsström- men	Botorps- strömmen	1 september 2035	1 september 2036
Marströmmen	Marström- men	1 februari 2034	1 februari 2035
Virån	Virån	1 september 2033	1 september 2034
Emån	Silverån	1 september 2026	1 september 2027
Emån	Emån nedströms Gårdvedaån	1 februari 2026	1 februari 2027
Emån	Gårdvedaån	1 februari 2026	1 februari 2027
Emån	Emån uppströms Gårdvedaån	1 september 2026	1 september 2027
Alsterån	Alsterån	1 september 2025	1 september 2026
Ljunbyån	Ljungbyån	1 februari 2034	1 februari 2035
Hagbyån	Hagbyån	1 februari 2035	1 februari 2036
Bruatorpsån	Bruatorpsån	1 februari 2035	1 februari 2036
Lyckebyån	Lyckebyån	1 september 2033	1 september 2034
Kustavrinning- område 9	Fylletorpsån	1 februari 2036	1 februari 2037
Nättrabyån	Nättrabyån	1 februari 2036	1 februari 2037
Kustavrinnings- område 2	Listerbyån	1 februari 2036	1 februari 2037
Ronnebyån	Ronnebyån	1 september 2034	1 september 2035
Vierysån	Vierysån	1 september 2031	1 september 2032
Bräkneån	Bräkneån	1 februari 2023	1 februari 2024
Kustavrinnings- område 15	Hällarydsån	1 februari 2023	1 februari 2024
Mieån	Mieån	1 september 2022	1 september 2022
Mörrumsån	Mörrumsån uppströms Helgasjön	1 september 2024	1 september 2025
Mörrumsån	Mörrumsån mellan	1 februari 2024	1 februari 2025

	Åsnen och Helgasjön		
Mörrumsån	Mörrumsån nedströms Åsnen	1 februari 2024	1 februari 2025
Skräbeån	Skräbeån	1 september 2023	1 september 2024
Helge å	Vramsån	1 september 2027	1 september 2028
Helge å	Almaån	1 september 2027	1 september 2028
Helge å	Helge å	1 februari 2027	1 februari 2028
Kustavrinningsområde 13	Österlen	1 september 2023	1 september 2024
Kävlingeån	Kävlingeån	1 september 2023	1 september 2024
Vege å	Vege å	1 september 2023	1 september 2024
Rönne å	Rönne å	1 februari 2022	1 februari 2022
Stensån	Stensån	1 februari 2022	1 februari 2022
Lagan	Härån	1 februari 2033	1 februari 2034
Lagan	Lagan nedströms Ängabäck	1 februari 2030	1 februari 2031
Lagan	Lagan uppströms Ängabäck	1 september 2031	1 september 2032
Lagan	Toftaån	1 september 2032	1 september 2033
Lagan	Krokån och Vänneån	1 september 2030	1 september 2031
Lagan	Lagan biflöde nedströms Ängabäck	1 september 2030	1 september 2031
Lagan	Bolmån	1 februari 2032	1 februari 2033
Genevadsån	Genevadsån	1 september 2022	1 september 2022
Fylleån	Fylleån	1 september 2022	1 september 2022
Nissan	Kilan	1 februari 2028	1 februari 2029
Nissan	Nissan uppströms Färgaryd	1 september 2028	1 september 2029
Nissan	Nissan nedströms Färgaryd	1 februari 2028	1 februari 2029

Suseån	Suseån	1 september 2022	1 september 2022
Ätran	Ätran samt Högvadsån	1 september 2024	1 september 2025
Ätran	Ätran biflöden från Fegen	1 september 2027	1 september 2028
Ätran	Ätran uppströms Högvadsån	1 februari 2027	1 februari 2028
Ätran	Assman uppströms Ätran	1 februari 2028	1 februari 2029
Kustavrinningsområde 11	Tvååkersån m.fl.	1 februari 2022	1 februari 2022
Viskan	Viskan	1 september 2029	1 september 2030
Kustavrinningsområde 19	Mellan Viskan och Rolfsån	1 februari 2027	1 februari 2028
Rolfsån	Rolfsån	1 september 2022	1 september 2022
Kungsbackaån	Kungs- backaån	1 september 2023	1 september 2024
Kustavrinningsområde 8	Mellan Onsalahalv- ö och Göta älv	1 februari 2023	1 februari 2024
Göta älv	Alsterälven	1 februari 2030	1 februari 2031
Göta älv	Visman	1 september 2030	1 september 2031
Göta älv	Forsnäsån	1 februari 2033	1 februari 2034
Göta älv	Åmålsån	1 september 2033	1 september 2034
Göta älv	Råmmån och Sjöråsån	1 februari 2033	1 februari 2034
Göta älv	Borgvike- älven	1 september 2033	1 september 2034
Göta älv	Mölnsån	1 februari 2024	1 februari 2025
Göta älv	Nossan	1 september 2032	1 september 2033
Göta älv	Vänern mindre tillflöden	1 februari 2033	1 februari 2034
Göta älv	Dalbergsån	1 februari 2033	1 februari 2034

Kustavrinnings- område 6	Mellan Göta älv och Bäveån	1 februari 2022	1 februari 2022
Upperudsälven	Upperuds- älven 1	1 februari 2031	1 februari 2032
Upperudsälven	Upperud- sälven 2	1 september 2031	1 september 2032
Upperudsälven	Upperuds- älven 3	1 september 2031	1 september 2032
Upperudsälven	Upperuds- älven 4	1 september 2031	1 september 2032
Byälven	Byälven 2	1 september 2035	1 september 2036
Byälven	Byälven 3	1 februari 2036	1 februari 2037
Byälven	Byälven 4	1 september 2036	1 september 2037
Byälven	Byälven 1	1 februari 2035	1 februari 2036
Norsälven	Norsälven nedströms Övre Fryken	1 februari 2034	1 februari 2035
Norsälven	Norsälven uppströms Övre Fryken	1 september 2034	1 september 2035
Klarälven	Kvarn- torpsån	1 februari 2027	1 februari 2028
Klarälven	Årosälven	1 september 2027	1 september 2028
Klarälven	Tjärnsälven	1 februari 2027	1 februari 2028
Klarälven	Klarälven	1 september 2026	1 september 2027
Gullspångsälven	Svartälven biflöden	1 september 2025	1 september 2026
Gullspångsälven	Storfors- älven	1 februari 2026	1 februari 2027
Gullspångsälven	Lungälven och Bjur- bäcksälven	1 september 2023	1 september 2024
Gullspångsälven	Svartälven övre	1 februari 2024	1 februari 2025
Gullspångsälven	Sikforsån	1 september 2024	1 september 2025
Gullspångsälven	Gullspångs- älven nedre	1 februari 2023	1 februari 2024

Tidan	Ösan uppströms Östen	1 februari 2029	1 februari 2030
Tidan	Tidan uppströms Östen	1 februari 2029	1 februari 2030
Tidan	Tidan biflöden till Stråken	1 februari 2029	1 februari 2030
Tidan	Tidan nedströms Östen	1 februari 2029	1 februari 2030
Lidan	Lidan	1 september 2032	1 september 2033
Säveån	Säveån	1 september 2028	1 september 2029
Göta älv nedströms Vänern	Göta älvs huvudfåra	1 februari 2032	1 februari 2033
Bäveån	Bäveån	1 februari 2023	1 februari 2024
Örekilsälven	Örekilsälven	1 februari 2022	1 februari 2022
Enningdalsälven	Enningdals- älven	1 februari 2022	1 februari 2022
Nea	Nea	1 februari 2025	1 februari 2026
Kustavrinnings- område 5	Gotland nordost	1 februari 2022	1 februari 2022
Fjällavrinnings- område 3	Avrinning till Norge inom domsområ- det för Mark- och miljö- domstolen vid Umeå tingsrätt	1 februari 2023	1 februari 2024
Kustavrinnings- område 17	Avrinn- ing till Östersjön inom doms- området för Mark- och miljö-	1 februari 2024	1 februari 2025

	domstolen vid Umeå tingsrätt		
Fjällavrinningsområde 2	Avrinning till Norge inom domsområdet för Mark- och miljödomstolen vid Östersund tingsrätt	1 februari 2027	1 februari 2028
Kustavrinningsområde 4	Avrinning till Östersjön inom domsområdet för Mark- och miljödomstolen vid Östersund tingsrätt	1 februari 2023	1 februari 2024
Fjällavrinningsområde 1	Avrinning till Norge inom domsområdet för Mark- och miljödomstolen vid Vänersborgs tingsrätt	1 februari 2026	1 februari 2027
Kustavrinningsområde 7	Avrinning till	1 februari 2022	1 februari 2022

	Östersjön inom doms- området för Mark- och miljö- domsto- len vid Nacka tingsrätt		
Kustavrinnings- område 12	Avrinn- ing till Väster- havet inom doms- området för Mark- och miljö- domsto- len vid Väners- borg tingsrätt	1 februari 2022	1 februari 2022
Kustavrinnings- område 3	Avrinning till Öster- sjön och Väster- havet inom doms- området för Mark- och miljö- domstolen vid Växjö tingsrätt	1 februari 2023	1 februari 2024

3 Utgångspunkter för ärendet

3.1 Vattenkraftens roll i elsystemet

Vattenkraften har en mycket viktig roll i det svenska elsystemet. Vattenkraftens lokalisering har varit utgångspunkten för uppbyggnaden av stamnätet i Sverige. Den har påverkat förutsättningarna för introduktionen och utformningen av annan kraftproduktion och även utvecklingen av elmarknaden och balansmarknaden.

Vattnets kraft har använts för elproduktion sedan slutet av 1800-talet och merparten av dagens kapacitet byggdes ut på 1950- och 1960-talet. Vattenkraftens ägare har i dag fokus på reinvesteringar, underhåll och vidmakthållande åtgärder i befintliga anläggningar.

Sveriges vattenkraftverk är inte homogena i sin utformning och funktion i elsystemet utan kan ha olika utformning i fråga om t.ex. tillgång till magasin, dammkonstruktion, turbiner och vattenvägar. Den närmare utformningen påverkar inte bara storleken på elproduktionen utan även förutsättningarna för att kunna bidra med regler- och balanskraft till elsystemet.

Lagringskapaciteten för svensk vattenkraft är vid 100 procents fyllnadsgrad cirka 34 terawattimmar elproduktion. Vattenkraften är starkt beroende av vattentillgången och har historiskt varierat mellan strax över 50 terawattimmar ett torrt år till närmare 80 terawattimmar ett våttår. Skillnaden är så stor som 27 terawattimmar mellan lägsta och högsta årsproduktion. Genomsnittlig årsproduktion är 67 terawattimmar.

Stora delar av vattenkraftproduktionen bidrar med bl.a. balansering av elsystemet. Produktion vid dessa vattenkraftverk kan följa variationerna i både efterfrågan på el och variationerna i elproduktion från andra energislag, vilket möjliggör integrering av icke-planerbar och fossilfri energi från t.ex. vind- och solkraft i elsystemet. Vattenkraftens förmågor är även centrala för den nationella elberedskapen.

3.2 Vattenkraften och vattenmiljön

Vattenkraften har alltså en mycket viktig roll för det svenska elsystemet. Samtidigt har anläggandet och driften av vattenkraftverk och regleringsdammar lett till fysisk påverkan i vattenmiljön och påverkan på ekosystemen genom fragmentering av vattendrag, överdämning av landbiotoper, skapandet av vandringshinder, samt torrläggning av forsar och strömfåror. Strömsträckor av hög kvalitet har på många ställen blivit en bristvara. Fysisk påverkan försämrar även ekosystemens förmåga att motverka negativa effekter av ett förändrat klimat såsom ökad nederbörd, översvämningar och torka.

Fysisk påverkan från vattenkraftverk och dammar har identifierats som ett av de stora hindren för att nå det av riksdagen beslutade miljökvalitetsmålet Levande sjöar och vattendrag. Fysisk påverkan utgör även ett problem i förhållande till förutsättningarna att nå Sveriges EU-rättsliga åtaganden vad gäller de krav som följer av Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/60/EG av den 23 oktober 2000 om upprättande

av en ram för gemenskapens åtgärder på vattenpolitikens område (ramdirektivet för vatten). Om uppställda mål och åtaganden ska nås behöver påverkade vattenmiljöer restaureras och återställas bl.a. genom miljöanpassning av anläggningar och anpassning av drift av befintliga vattenkraftverk och dammar. Erfarenheten visar att det vid renovering och restaurering av vattenkraftverk även kan finnas möjligheter att förbättra produktionskapaciteten, t.ex. genom byte till moderna och mer effektiva turbiner. Att i anslutning till en miljöanpassning av en anläggning även vidta åtgärder som syftar till att förbättra produktionskapacitet kan vara kostnadseffektivt. Inte minst till följd av att ombyggnation av anläggningen kan ske vid ett och samma tillfälle.

3.3 Omprövning för moderna miljövillkor

Den 10 juni 2016 träffades en energipolitisk överenskommelse mellan Socialdemokraterna, Moderaterna, Miljöpartiet de gröna, Centerpartiet och Kristdemokraterna (energiöverenskommelsen). Överenskommelsen låg till grund för införandet av ett nytt regelverk för omprövning av vattenkraftverk och dammar för produktion av vattenkraftsel (prop. 2017/18:254). Lagändringarna trädde i kraft den 1 januari 2019.

En av de ändringar som beslutades som en del i genomförandet av energiöverenskommelsen var att 11 kap. 27 § miljöbalken infördes. Av bestämmelsen följer att den som bedriver en tillståndspliktig vattenverksamhet för produktion av vattenkraftsel ska se till att verksamheten har moderna miljövillkor. Vidare framgår att det med moderna miljövillkor avses att tillståndets villkor eller bestämmelser till skydd för människors hälsa eller miljön har bestämts i ett tillstånd som inte är äldre än 40 år.

Trots kraven på moderna miljövillkor i 11 kap. 27 § miljöbalken, som trädde i kraft 1 januari 2019, får en verksamhet bedrivas till dess prövningen är klar om verksamheten omfattas av en nationell plan för moderna miljövillkor enligt föreskrifter som regeringen meddelar och om verksamhetsutövaren inte är försenad med att ansöka om prövning enligt planen.

Av 11 kap. 28 § miljöbalken framgår att planen ska ge en nationell helhetssyn i frågan om att verksamheterna ska förses med moderna miljövillkor på ett samordnat sätt med största möjliga nytta för vattenmiljön och för nationell effektiv tillgång till vattenkraftsel. I förordningen (1998:1388) om vattenverksamheter regleras hur myndigheternas arbete med att ta fram det underlag som ska ligga till grund för regeringens beslut om en nationell plan ska genomföras, samt vilka krav som ska ställas på underlaget.

Regeringen beslutade den 25 juni 2020 om en nationell plan för prövning för moderna miljövillkor (M2019/01769). Samma dag beslutade regeringen, genom en ändring i förordningen om vattenverksamheter, att reglera den tid då en verksamhetsutövare senast ska ha ansökt om omprövning för att inte vara försenad med sin ansökan. Förordningsändringen innebar att skyldigheten för de verksamhetsutövare som ännu inte har moderna miljövillkor för sin verksamhet att ansöka om

prövning för sådana villkor sköts framåt i tiden till som längst den 1 september 2036.

4 Sista dag för ansökan om omprövning senareläggs med ett år

Förslag: Den tid då en ansökan om prövning för moderna miljövillkor senast ska ha getts in senareläggs med ett år för samtliga prövningsgrupper där tiden för att ge in en ansökan ännu inte har passerats.

Skälen för förslaget: Vattenkraften har en nyckelroll i det svenska elsystemet. Vattenkraftens påverkan på den fysiska miljön och på berörda ekosystem kan dock vara stor. Det är därför angeläget att verksamheterna löpande miljöanpassas. Endast ett mycket litet antal av dagens vattenkraftverk och dammar har tillståndsprövats eller omprövats under de senaste 40 åren. De gällande tillstånden för anläggningarna har därmed vanligen inte försetts med villkor om försiktighetsmått som lever upp till de krav som skulle följa av en prövning mot miljöbalkens bestämmelser.

Sveriges klimat- och miljöpolitik ska vara ambitiös och svensk konkurrenskraft ska värnas. För att detta ska kunna uppnås behöver det inte bara säkerställas att vattenkraftverk och dammar miljöanpassas, utan också att det sker på ett sådant sätt att påverkan på kraftsystemet blir så liten som möjligt i förhållande till miljönyttan. Även om de regeländringar som syftade till att genomföra de vattenkraftsrelaterade delarna av Energiöverenskommelsen inte varit i kraft i mer än fyra år så har mycket förändrats under den tiden. Sverige befinner sig i en energikris med höga elpriser samtidigt som det krävs en ökad elproduktion för att klara samhällets snabba elektrifiering. Försörjningstryggheten behöver också stärkas. Ytterligare intermittent elproduktion kommer att tillföras elsystemet de närmaste åren och variationerna i produktion kommer till stor del att medföra ett ökat behov av reglerresurser.

Mot bakgrund av den förändrade situationen på elmarknaden och behovet av att säkra ett robust energisystem som förmår att snabbt svara upp mot förändrade behov behöver effekterna av hittills genomförda omprövningar kartläggas och behov av ändringar av nuvarande system för prövning av moderna miljövillkor ses över. Omprövningen av miljötillstånd för vattenkraften föreslås pausas för att medge tid för sådan analys och översyn, samt för genomförandet av de förändringar av systemet som analysen kan komma att leda till.

Samtidigt är det viktigt att pausen inte blir för långvarig. Verksamhetsutövare har investerat resurser i arbetet med ansökningar och riskerar att tappa fart i det pågående arbetet. En längre paus kan även inverka negativt på de ansökningsprocesser om lån enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2020/852 av den 18 juni 2020 om inrättande av en ram för att underlätta hållbara investeringar och om ändring av förordning (EU) 2019/2088 (taxonomiförordningen) till de

investeringar som verksamhetsutövarna planerar att göra. En längre paus skulle även kunna få negativa konsekvenser för den organisation som upprättats för finansieringen av miljöanpassningen genom Vattenkraftens miljöfond och för finansieringen av ansökta åtgärder.

Arbetet med analysen bedöms för närvarande kunna genomföras inom ett år. Förordningen om vattenverksamheter bör därför ändras på så sätt att den tid då en ansökan om prövning för moderna miljövillkor senast ska ha getts in senareläggs med ett år för de prövningsgrupper där tiden för att ge in en ansökan ännu inte har passerats. De verksamhetsutövare som skulle gett in sin ansökan senast den 1 februari 2023 respektive den 1 september 2023 ska alltså i stället ge in ansökan senast den 1 februari 2024 respektive den 1 september 2024 och så vidare.

5 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

<p>Förslag: Förordningsändringarna ska träda i kraft den 30 januari 2023. Bedömning: Några särskilda övergångsbestämmelser behövs inte.</p>

Skälen för förslaget och bedömningen: De föreslagna ändringarna i bilagan till förordningen om vattenverksamheter bör träda i kraft så snart som möjligt, vilket bedöms vara den 30 januari 2023.

Av bilagan till förordningen framgår den tid då en verksamhetsutövare senast ska ha gett in en ansökan om prövning för moderna miljövillkor för sin verksamhet. En verksamhetsutövare har möjlighet att ge in en ansökan om omprövning för moderna miljövillkor före den tidpunkt som anges i bilagan. Mot bakgrund av detta och då bilagan ändras på så sätt att de berörda verksamhetsutövarna får längre tid på sig att ge in ansökan bedöms ändringen inte medföra något behov av särskilda övergångsbestämmelser.

6 Konsekvenser

6.1 Konsekvenser för staten

De statliga myndigheter som huvudsakligen berörs av förslaget är länsstyrelserna och mark- och miljödomstolarna. Förslaget innebär inga nya åtaganden för myndigheter och domstolar och kan hanteras inom befintliga ekonomiska ramar.

Konsekvenser för länsstyrelserna

Länsstyrelserna ansvarar enligt 42 a § förordningen om vattenverksamheter för att samverka kring det underlag som behövs för att

säkerställa effektiva prövningar enligt den nationella planen. De länsstyrelser som är vattenmyndigheter arbetar även med klassificering och miljökvalitetsnormer i de vattenförekomster som berörs av verksamheterna som prövas enligt den nationella planen (se 26 § förordningen).

För att genomföra den nationella planen har länsstyrelserna byggt upp en stor organisation, rekryterat personal och upphandlat konsulter. Även om omprövningen pausas behöver länsstyrelsernas samverkansprocesser och framtagande av underlag och vattenmyndigheternas översyn av miljökvalitetsnormer fortgå.

Förslaget att pausa omprövningarna medför mer tid för både samverkansprocessen och översynen av normerna innan ansökan för moderna miljövillkor senast ska lämnas in, vilket bedöms vara positivt för såväl länsstyrelserna som för övriga berörda aktörer.

Konsekvenser för mark- och miljödomstolarna

Mark- och miljödomstolarna har genom riktade rekryteringar anställt rådmän och tekniska råd med särskild kompetens för att möta behoven i den nationella planen. Ansökningar om omprövning av vattenverksamheter har dessutom redan kommit in till domstolarna och de måste hanteras i takt med att de kommer in. En ökad arbetsbelastning och ökade kostnader har alltså redan uppkommit för domstolarnas del och de kostnaderna kommer att löpa på även om den nationella planen pausas. En längre paus av den nationella planen kan innebära att det uppstår ett överskott av tekniska råd inriktade på vattenverksamhet i mark- och miljödomstolarna. Samtidigt kan det bli brist på tekniska råd med den kompetens som behövs för att handlägga miljötillståndsmål, vilket skulle påverka handläggningstiderna för de sistnämnda målen. En ryckighet i tidplanen gör det alltså svårt för domstolarna att planera verksamheten och längre handläggningstider.

6.2 Konsekvenser för kommuner och regioner

Förslaget bedöms inte påverka kommuner och regioner inom ramen för de uppdrag de har att utföra. Det bör noteras att det finns kommunalt ägda vattenkraftverk och dammar som omfattas av krav på moderna miljövillkor. De konsekvenser som då uppstår för kommunen bedöms inte skilja sig från de förväntade konsekvenserna för verksamhetsutövare som redovisas under avsnitt 6.3.

6.3 Konsekvenser för enskilda och företag

De enskilda och företag som närmast berörs av förslaget är Vattenkraftens miljöfond, som åtagit sig att bekosta huvuddelen av kostnaderna för prövning och miljöanpassning av berörda verksamheter, och de verksamhetsutövare som har en skyldighet att senast ett visst datum ansöka

om omprövning för av verksamheten för att den ska förses med moderna miljövillkor.

Konsekvenser för verksamhetsutövare

Förslaget om att pausa omprövningen syftar till att möjliggöra en kartläggning av omprövningens konsekvenser för elproduktionen. Förslaget innebär att inga verksamhetsutövare, utom i de fall en prövning redan har inletts, är skyldiga att ge in sina prövningsansökningar innan de ändringar av systemet som kan behövas har beslutats och trätt i kraft.

En annan konsekvens av förslaget är att det kommer finnas mer tid för att ta fram underlag inom ramen för länsstyrelsens samverkansprocess, vilket bedöms vara positivt för verksamhetsutövarna. Det kommer också att finnas mer tid för utarbetande av ansökningarna.

Konsekvenser för Vattenkraftens miljöfond

Vattenkraftens miljöfond har investerat resurser och byggt upp en organisation för sitt arbete med att genomföra den nationella planen enligt den tidplan för ansökningar som följer av förordningen om vattenverksamheter. Förslaget att pausa omprövningarna under ett år bedöms inte få några större konsekvenser för fonden.

6.4 Konsekvenser för miljön

Ett syfte med omprövningen för moderna miljövillkor är att förbättra förutsättningarna för Sverige att nå de miljö kvalitetskrav som ramdirektivet för vatten ställer för vattenförekomster. Detsamma gäller Sveriges skyldigheter att nå kraven i art- och habitatdirektivet. Omprövningen förbättrar också förutsättningarna för att nå miljö kvalitetsmålet Levande sjöar och vattendrag. En konsekvens av förslaget att pausa omprövningen blir att även de miljöförbättrande åtgärder som följer av de enskilda prövningarna senareläggs. Utöver detta bedöms förslaget inte ha någon miljöpåverkan.

6.5 EU-rättsliga konsekvenser

EU-kommissionen har inom ramen för ett s.k. överträdelseärende (överträdelenummer 2007/2239) kritiserat Sverige för att inte säkerställa att befintliga vattenkraftsanläggningar inte hindrade uppnåendet av miljömålen enligt ramdirektivet för vatten. Ärendet stängdes i anslutning till att Sverige införde bestämmelserna om omprövning av vattenkraftverk och dammar för att säkerställa att de drivs med stöd av moderna miljövillkor och inte lägger hinder i vägen för att följa ramdirektivet för vattens krav.

De vattenkraftverk och dammar som innebär att Sverige inte lever upp till de krav som följer av ramdirektivet för vatten behöver åtgärdas. Att pausa prövningarna enligt den nationella planen kan således utgöra ett

problem i förhållande till Sveriges EU-rättsliga åtaganden i den utsträckning en miljöanpassning inte kommer till stånd på annat sätt.

6.6 Konsekvenser av att inga ändringar görs

Om kravet på att senast ett visst datum ge in en ansökan om omprövning för moderna miljövillkor inte senareläggs kommer nästa tid då vissa ansökningar om prövning för moderna miljövillkor senast ska ha getts in att infalla den 1 februari 2023 och nästa tillfälle efter det den 1 september 2023. Detta innebär att verksamhetsutövare med verksamheter som ligger närmast i tiden att bli omprövade behöver ge in sina ansökningar och prövningen påbörjas innan effekterna av hittills genomförda omprövningar har kartlagts. I ljuset av de förändrade kraven på energisystemet finns det en risk att prövningarna – om de inte pausas – resulterar i att det ställs krav på verksamheterna som sammantaget äventyrar förutsättningarna för en nationellt effektiv tillgång till vattenkraftsel.